

Försvaret hoppas få skjuta mer vid Vättern

Vill slippa miljöprovning • ”Katastrof för människors hälsa”

PFAS, bly och tungmetaller. Sprängningar och tonvis med ammunition på sjöbotten. Försvarmakten kritiseras för att utsätta Vätterns dricksvatten och unika ekosystem för hård belastning. Nu vill myndigheten slippa miljöprovningar.

I tisdags berättade Dagens ETC om försvarsmyndigheternas planer på att dränera Karlsborgs militärflygfält som är starkt förorenat av PFAS, en grupp industriellt framställda kemikalier som utgör ett allvarligt hot mot hälsa och miljö. Då försvaret vill dränera utan föregående sanering av området riskerar stora mängder PFAS att läcka ut i Vättern som i dagsläget förser 300 000 människor med dricksvatten.

Föreningen Aktion Rädda Vättern, ARV, har försökt stoppa planerna, och frågan ligger nu på regeringens bord. Det gör också Försvarmaktens ansökan om att få övningsskjuta mer ut i Vättern. Idag har myndigheten tillstånd att skjuta 1 000 skott per år. Det vill den ändra till 69 000 skott och 150 raketer varje år.

Ammunition vid badplats

Det skulle innebära betydande risker, enligt Christer Haagman, juridisk talesperson för föreningen ARV och före detta miljöinspektör.

En stor del av ammunitionen skjuts från stridsflygplan mot det så kallade flygskjutmålet Hammaren i vattnet strax intill en populär badplats, men också nära ett område där sik och röding leker.

– Försvaret har hävdade att ammunitionen sjunker ner i bottensedimentet och blir ofarlig för människor och miljö, men undersökningar har visat att det inte stämmer, säger han.

Istället blir ammunitionen liggande och utsätts för erosion och strömmar.

– Sjöstridsflottiljen vittnar om att minst 50 år gammal ammunition ligger kvar utan att vara täckt av sediment. En del projektiler är intakta, andra svårt angripna av rost och läcker stora mängder bly och andra tungmetaller. Dessutom finns oexploderad ammunition i vattnet, säger Christer Haagman.

Det gör att Sjöstridsflottiljen varnar för bad, fiske och dykning i området.

– Skjutningarna och lågflygande stridsflygplan skapar också kraftigt buller som bland annat skadar fågelarter som enligt EU-direktiv ska skyddas, säger han.

Tillstånd med förbehåll

Mark- och miljödomstolen har konstaterat att den kraftigt utökade militära verksamhet försvaret vill ha tillstånd för inte är förenlig med miljölagstiftningen. Domstolen går ändå med på Försvarmaktens begäran på villkoret att verksamheten stegvis avvecklas under en tioårsperiod.

– Beslutet liknar kärnkraftsomröstningens Linje 2; avveckling ja, men först en rejäl utbyggnad, säger Christer Haagman.

Vid sidan av fler skjutövningar vill försvaret också femdubbla flyget vid Karlsborgs flygplats. Mark- och miljödomstolen säger nej eftersom flygningarna riskerar att skada Vätterns skyddsvärda natur och arter, men avgörandet ligger hos regeringen.

Vill slippa miljökrav

Nu vill Försvarsmakten slippa en rad miljökrav under en femårsperiod. Enligt Försvarsmakten hindrar miljöprovningar myndigheten från att snabbt leverera den militära utrustning regeringen vill se. Det var chefsrådmann Peter Ardös uppgift att utreda hur det skulle gå till.

– Mitt uppdrag från regeringen var att analysera vad som krävs för att gå försvarets önskemål till mötes, säger Peter Ardö till Dagens ETC.

Om regeringen ger klartecken kommer den typ av åtgärder försvaret vill genomföra kring Vättern inte längre behöva miljöprövas, enligt Christer Haagman.

Vad säger du om det?

– Det vore katastrofalt för miljön och människors hälsa, och ett slag mot demokratin och den rättsstat försvaret ytterst har som uppgift att skydda.

Försvarsmaktens krav innebär att varken medborgare, kommuner och andra myndigheter ska få information eller möjlighet att yttra sig inför försvarets åtgärder.

– Det strider direkt mot Århuskonventionen som både Sverige och EU skrivit under, säger Christer Haagman.

KARIN HOLMBERG

karin.holmberg@etc.se

Tre ärenden hos regeringen

- Försvaret har övningsskjutit i Vättern sedan Karlsborgs fästning började byggas för 200 år sedan, men mer intensivt sedan andra världskriget.
- Idag har Försvarsmakten tillstånd att övningsskjuta 1 000 skott per år, under 20 dagar. Myndigheten vill skjuta 69 000 skott samt 150 raketer per år, under 50 dagar.
- Försvaret vill också öka antalet start- och landningar från Karlsborgs flygplats från cirka 2 000 till 10 000.
- Försvaret har ansökt om att få dränera den vattensjuka, PFAS-förorenade marken på Karlsborgs flygplats, vilket utan föregående sanering riskerar stora PFAS-utsläpp.
- Nästan hela Vättern är ett Natura 2000-område, vilket betyder att dess natur och arter betraktas som särskilt skyddsvärda.